

Norges vassdrags- og energidirektorat

Att: Kirsten Westgaard

DERES BREV:
10.03.2025

DERES REF:
200700414-47

VÅR REF:
GB

DATO:
09.04.2025

**KRAV OM REVISJON AV KONSESJONSVILKÅR FOR REGULERINGEN AV OPPDØSELVA OG SKALLELVA – NVES
REFERANSE 200700414-47**

1 INNLEDENDE BEMERKNINGER

Det vises til NVEs brev av 10. mars 2025 der det varsles at NVE vurderer å fatte vedtak om åpning av vilkårsrevisjon i Oppdøselva og Skallelva.

Varslet begrunnes med at NVE mener revisjon kan være nødvendig for å nå fastsatt miljømål etter vanndirektivet/ vannforvaltningsforskriften for "*Oppdøselva øvre, Oppdøselva nedre og Skallelva øvre og midtre*". NVE viser til at det skal foreligge "*nytt kunnskapsgrunnlag blant annet om elvemusling i Skallelva og anadrom fisk i Oppdøselva*" som igjen har resultert i nye, oppdaterte miljømål for de aktuelle vannforekomstene, og at de oppdaterte miljømålene (som altså skal være forankret i et antatt behov for å bedre forholdene for elvemusling og anadrom fisk) forutsetter slipp av vann.

Istad Kraft mener at det "nye kunnskapsgrunnlaget" som ligger til grunn for oppjusteringen av miljømålet for de fire vannforekomstene fra dagens tilstand til GØP for inneværende planperiode er beheftet med betydelige mangler, og at det derfor er fastsatt et uriktig miljømål. Istad Kraft er uansett uenig i at (det uriktige) miljømålet som er satt vil kunne nås gjennom et pålegg om minstevannføring. Et pålegg om minstevannføring vil ikke være egnet til å avhjelpe de miljømessige konsekvensene som kunnskapsgrunnlaget NVE henviser til fremhever som et problem.

Vi er for tiden i prosess for å innhente egne sakkyndige undersøkelser og vurderinger for å belyse mulige utfordringer i de aktuelle vannforekomstene, hvorvidt dette er forårsaket av regulantens aktivitet eller ikke, og hva som eventuelt kan være egnede og målrettede avbøtende tiltak. Vi vil deretter arbeide aktivt inn mot vannregionmyndighetene for å legge til rett for at det fastsettes korrekte miljømål basert på formålstjenlige, avbøtende tiltak for neste og kommende planperioder.

Istad Kraft ber på denne bakgrunn om at kravet om åpning av revisjon avvises.

Subsidiært ber vi om at NVE avventer å fatte vedtak til prosessen med revurdering og justering av miljømål for neste planperiode er fullført, slik at man har fasiten med hensyn til hva som faktisk er et korrekt miljømål for de fire vannforekomstene, basert på et oppdatert og fullstendig kunnskapsgrunnlag. En beslutning om å åpne revisjon på nåværende tidspunkt vil kun resultere i dobbeltarbeid og unødvendig ressursbruk både hos NVE og hos oss, samt hos andre interessenter i en eventuell revisjonssak.

Dette vil bli nærmere gjennomgått i det følgende.

ET SELSKAP I ISTAD KONSERNET

2 MILJØTILSTANDEN I SKALLELVA OG OPPDØLSELVA, FASTSATT MILJØMÅL OG RELEVANTE AVBØTENDE TILTAK

2.1 Krav om revisjon første gang fremsatt i 2006

Krav om revisjon ble som kjent fremsatt første gang i 2006 av Rundtuva og Trollvatnet Utmarkslag. Kravet var i stor grad begrunnet i rent privatrettslige forhold som ikke kan begrunne åpning av revisjonssak, og som heller ikke kan hensyntas dersom revisjon først åpnes. Utmarkslaget viste videre til forholdene for fisk helt generelt, uten at det var påvist særlige utfordringer for fisk, eller sannsynliggjort at vilkår som kan pålegges i forbindelse med en eventuell revisjon ville vært egnet til å avbøte eventuelle utfordringer.

Utmarkslagets krav om revisjon ble ikke tatt til følge.

2.2 Prioritering av vassdrag – NVE rapport 49/2013

I 2013 publiserte NVE, i samarbeid med Miljødirektoratet, som kjent sin nasjonale gjennomgang og forslag til prioritering av vannkraftkonsesjoner for revisjon (NVE rapport 49/2013). I denne gjennomgangen ble Istadvassdraget og Skallelva/Oppdølselva plassert i kategori 2.1, som ifølge rapporten selv tilsier at dette er vassdrag *"hvor det i mindre grad er påvist viktige miljøverdier i henhold til prioriteringskriteriene"*, og/eller et vassdrag *"der vassdragsregulering ikke er bestemmende for tilstanden eller har begrenset påvirkning på viktige miljøverdier"*.¹ Vannforekomstene ble som følge av dette *"ikke prioritert"* for revisjon.

Vi minner for ordens skyld om den konkrete vurderingen som lå til grunn for plasseringen av disse vannforekomstene i kategori 2.1 – ikke prioritert:

"Vurdering av verdier og påvirkning:

Istadvassdraget (Olteråa) har laksebestand og sjørretbestand.

Bestandstilstanden for begge arter er god (5). Anadrom strekning er ca. 2 km. Det drives en del fiske i vassdraget. Lave fangsttall.

*Ved utløpet av Olteråa ligger Oltervågen naturreservat (strandeng og sumpområde) som er viktig funksjonsområde for mange fuglearter. Området er påvirket av vassdragsreguleringen. I Skaldielva (øvre del av Oppdølselva) finnes et svært viktig bekkedrag (A). I Skaldielva er også registrert elvemusling (VU). Tilstanden for elvemusling er dårlig, men rekrutteringen er god. Det er registrert ål (CR) flere steder i vassdraget, bl a i Høljane som er inntaksmagasin for Istad kraftverk."*²

2.3 Fastsatt miljømål for inneværende og tidligere planperioder

I overensstemmelse med prioriteringen i NVEs rapport fra 2013 ble miljømålet etter vanndirektivet/ vannforvaltningsforskriften for Skallelva og Oppdølselva, for første planperiode 2016-2021, satt til *dagens tilstand*", jf Klima- og miljødepartementets (KLD) godkjenningsvedtak av 4. juli 2016 s 24 flg.

Istad Kraft konstaterer at for inneværende planperiode (perioden 2022-2027) er miljømålet for Skallelva øvre og midtre, samt Oppdølselva øvre og Oppdølselva nedre oppjustert til GØP, samtidig som KLD i sitt godkjenningsvedtak har plassert de aktuelle vannforekomstene på listen som fremgår av vedtakets vedlegg 2, det vil si at departementet legger til grunn at oppnåelse av fastsatt miljømål *"kan medføre krafttap"*.³

¹ NVE Rapport 49/2013 s 34, jf s 201.

² NVE Rapport 49/2013 s 201.

³ Jf Klima- og miljødepartementets godkjenningsvedtak av 31. oktober 2022, s 40.

Den nærmere begrunnelsen for oppjustert miljømål i disse vannforekomstene fremgår av vannforvaltningsplanen for Møre og Romsdal vannregion for perioden 2022-2027, jf uttalelser på s 114 i planen:

"Skallelva og Oppdølselva – prioritert for minstevassføring:

Skallelva og Oppdølselva er ein del av Istadkonsesjonen som i rapport 49/2013 ikkje er prioritert for minstevassføring. Kunnskapsgrunnlaget er auka sidan rapporten blei utarbeidsa og nye undersøkingar (Notat Skallelva) viser at Skallelva har store verdier for elvemusling, har lav rekruttering og at minstevassføring vil kunne ha god miljøeffekt i Skallelva. Stor verdi for elvemusling kombinert med ei forventa god effekt av minstevassføring og lavt krafttap (1,25 – 2 GWH, ca. 5 % av produksjon) gjer at Skallelva/Oppdølselva er prioritert for minstevassføring".

Det nye kunnskapsgrunnlaget det her vises til, og som det lenkes direkte til i vannforvaltningsplanen ("Notat Skallelva"), er etter det vi forstår en rapport utarbeidet av Kjell Sandaas med tittelen "Overvåking av elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Skallelva 2021", datert 8. februar 2022. Rapporten er ifølge forordet "utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal", jf rapportens s 2.

Istad Kraft kan imidlertid vanskelig se at de påstander som fremkommer av Sandaas' rapport, og de konklusjoner han trekker, er tilstrekkelig for å begrunne oppjustering av miljømålet for Skallelva og Oppdølselva på en slik måte at miljømålet kun kan nås gjennom et pålegg om minstevannføring eller andre produksjonsbegrensninger. Sandaas' rapport representerer ikke noe nytt eller bidrar med ny kunnskap som ikke var kjent på tidspunktet da NVE publiserte sin nasjonale gjennomgang og prioritering for revisjon i 2013, jf over.

Før vi kommer nærmere inn på dette nevner vi at Sandaas i tiden etter at vannforvaltningsplanen for inneværende planperiode ble godkjent av departementet har publisert det som synes å være en oppdatert versjon av rapporten fra 2021: "Utbredelse og bestandsstatus for elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Skallelva 2021 og 2023", datert 20. desember 2023, også denne "utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal", jf s 2. Konklusjonene i rapporten fra 2023 synes i det alt vesentlige å være identiske med konklusjonene i rapporten fra 2021. Rapporten fra 2023 representerer således heller ikke noe nytt, sammenlignet med det som lå til grunn for fastsettelse av miljømålet for de aktuelle delene av Istadvassdraget for inneværende planperiode.

2.4 Nærmere om rapportene om bestanden av elvemusling i Skallelva

I rapporten fra 2021 fremgår det at bestanden av elvemusling i Skallelva utgjør et sted mellom 15 000 og 20 000 individer. I rapporten fra 2023 antas bestanden å være et sted mellom 15 000 og 25 000. Rekruttering av nye individer opplyses imidlertid å være "svak". Mengden vann i elven utpekes nærmest uten videre som hovedårsaken til dårlig rekruttering, samtidig som mer vann utpekes som løsning, noe som oppsummeres slik avslutningsvis i rapporten:

"Enkelt kan det sies slik: Uten vann, intet liv; lite vann gir lite liv og normal vannføring gir masse liv".⁴

Nærmest uten noen nærmere drøftelse av eventuelle andre årsaker, settes det altså likhetstegn mellom mengde vann og forekomst og rekruttering av elvemusling.

Dette blir etter Istad Krafts syn for enkelt.

Som også Sandaas fremhever, er en avgjørende påvirkningsfaktor for elvemusling forekomsten av fisk (laks og ørret). Han drøfter imidlertid ikke konkret om, eventuelt i hvilken grad, forekomsten av laks og ørret påvirkes negativt av vannkraftproduksjon i vassdraget (selv om han i sammendraget bl a presiserer at "[v]ertsfisk for muslingens larvestadium er ørret, som ser ut til å ha god bestand").

⁴ 2021-rapporten s 15, jf 2023-rapporten s 17.

2.5 Vannforekomstenes naturlige egenskaper

Istad Kraft vil dessuten presisere at selv om det skulle være lave forekomster av ørret og laks, så er det på ingen måte gitt at den beste løsningen er slipp av vann.

Ca 6 km opp i vassdraget, ved overgangen mellom Oppdølselva øvre og Skallelva midtre, er det for eksempel et naturlig vandringshinder (Eidsfossen), og det er ikke gitt at et pålegg om minstevannføring er egnet til å bidra til at fisk kommer seg forbi dette hinderet. Det vises i den forbindelse Swecos notat av 6. desember 2021 *"Ungfiskundersøkelser i Oppdølselva 2021"*, utarbeidet på oppdrag fra Statsforvalteren i Møre og Romsdal, der nettopp dette vandringshinderet fremheves som en årsak til lavere forekomster av både laks og ørret oppstrøms vandringshinderet:

"Undersøkelsene viser at vandringshinderet [...] ca. 6 km opp i vassdraget er begrensende. Oppstrøms dette stedet ble det kun påvist et fåtall laks og alle i samme årsklasse. Det må trolig høy vannføring til for at fisk kan komme seg forbi hinderet, men dette er kun en antakelse.

[...]

Tettheten av ørret er svært lav for alle stasjonene. For stasjon 1-3 er det rimelig å anta at sjørøret bidrar til produksjonen, mens det er tvilsomt at sjørøret kommer seg forbi vandringshinderet. Ørret fanget på stasjon 4-8 antas derfor å være avkom av stasjonær ørret, noe som styrkes gjennom utseende og sammensetning av fangsten".⁵

Det er videre verdt å merke seg at Sweco v/Ole Kristian Haug Bjølstad, i en separat epost til Statsforvalteren i Møre og Romsdal vedrørende rapporten fra 2021 blant annet uttaler følgende:

"Vi fant 9 individer av laks fra en årsklasse (2+) oppstrøms fossen, 8 stk på stasjon 4 og en på stasjon 5 (dvs godt nedenfor Trållåa). Vi så heller ikke tegn til gyteaktivitet av annet enn bekkørret. Kan det være noen ivrige sjeler som har fanget og bært opp gytefisk i 2018? Om det historisk sett ikke er info om laks i øvre deler kan man jo begynne å lure. Dette har vi opplevd som forklaring i andre vassdrag.

Den største gevinsten ved å slippe minstevannføring (kan slippes fra kanalen) vil oppnås i kombinasjon med en fiskepassasje i vandringshinderet. Uten dette er det nok tvilsomt om potensialet oppstrøms kan utnyttes uansett vannslipp."⁶

Videre kan vassdragets og elvebunnens naturlige egenskaper i seg selv være til hinder for store forekomster av laks og ørret. Produksjon av både laks og ørret forutsetter bl a tilgang på gode gytearealer og naturlige skjulesteder i elven. Ørret foretrekker ofte lavere strømhastigheter og er derfor sjeldnere å finne i deler av vassdrag som domineres av stryk osv. Heller ikke denne typen naturlige egenskaper ved et vassdrag påvirkes i positiv retning (for fisk) gjennom et pålegg om minstevannføring.

Også dette fremheves i Swecos epost:

"Noe økning av produksjonen nedstrøms fossen alene vil nok ikke prioriteres høyt i et vassdrag som framstår med svært begrensede fiskemuligheter (sett med revisjonstankegang). Det er utvilsomt en del produksjon av laks i elva, men tetthetene av ungfisk kan ikke karakteriseres som høye. Dette har nok klar sammenheng med tilgang på gyteareal. Nå har vi kun besøkt de stedene med fiskestasjoner, men ut fra flyfoto ser nedre del veldig lik ut, med

⁵ Jf Swecos notat av 6. desember 2021 s 8-9.

⁶ Jf epost fra Sweco v/Ole Kristian Haug Bjølstad til Statsforvalteren i Møre og Romsdal v/ Geir Moen av 10. november 2021.

jevne stryk (grov substrat) og svært få kulper/rolige partier. Mulige gyteplasser var tilnærmet fraværende på de stedene vi besøkte".

Statsforvalteren i Møre og Romsdal synes imidlertid å se helt bort fra at også denne typen årsaker gjør seg gjeldende i disse vannforekomstene, når det i vannforvaltningsplanen for Møre og Romsdal for inneværende periode kun henvises til Sandaas' rapport om elvemusling, og deretter konkluderer med at det skal fastsettes et miljømål for som forutsetter slipp av vann.

2.6 Lakselus

Istad Kraft finner også grunn til å nevne at lakselus etter hvert har blitt et utbredt problem i vassdrag i Møre og Romsdal, og at dette nå er blant de største truslene mot både laks og sjøørret – som igjen får konsekvenser for rekruttering av elvemusling på lakseførende strekning, også i de deler av Skallelva og Oppdølselva som det nå vurderes å åpne revisjon i. Dette fremheves blant annet i Temarapport nr 9 "*Klassifisering av tilstanden til sjøørret i 1279 vassdrag*", jf Temarapport nr 12 "*Trusselvurdering for sjøørret*", begge utarbeidet av Vitenskapelig råd for lakseforvaltning i henholdsvis 2022 og 2023.⁷

Verken slipp av vann eller andre tiltak som kan pålegges regulanten som ledd i en revisjon vil være egnet til å avhjelpe problemer forårsaket av lakselus.

2.7 Avsluttende kommentarer

Istad Kraft er etter dette uenig i konklusjonen som ligger til grunn for oppjusteringen av miljømålet for Oppdalselva og Skallelva vannforvaltningsplanen for inneværende planperiode, og antagelsen om at dette miljømålet vil kunne nås gjennom et pålegg om minstevannføring. Kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for dette er for tynt, og tar ikke for seg de underliggende årsakene, ei heller om et pålegg om minstevannføring i det hele tatt vil være egnet til å avhjelpe det man her fremhever som et problem.

3 FASTSATT MILJØMÅL ER FEIL OG ISTAD KRAFT ARBEIDER AKTIVT FOR AT MILJØMÅLET ENDRES FOR KOMMENDE PLANPERIODER

De regionale vannforvaltningsplanene skal som kjent revurderes og eventuelt revideres hvert sjette år.

Vi er nå midt i inneværende periode (perioden 2022-2027), og fokus så langt har vært gjennomføring av tiltak som er nødvendig for å nå fastsatte miljømål.

Parallelt med dette har imidlertid arbeidet med oppdatering av planene for neste periode allerede startet opp. Forslag til planprogram og dokumentet som beskriver hovedutfordringer i de ulike vannregionene er som kjent for tiden ute på høring, med høringsfrist 30. juni 2025.

I høringen bes det blant annet om innspill på om miljøtilstand og påvirkninger er riktig beskrevet og om det finnes kunnskap som kan bidra til en bedre beskrivelse av påvirkningene.⁸

⁷ Temarapport nr 9: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/file:///C:/Users/chtr/Downloads/Temarapport9.pdf>
Temarapport nr 12: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://brage.nina.no/nina-xmlui/bitstream/handle/11250/3093719/Temarapport12.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁸ Jf f eks Møre og Romsdal vannregions høringsdokument "Hovedutfordringer", s 2 (tilgjengelig her: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/file:///C:/Users/chtr/Downloads/Utkast+hovedutfordringer+M%C3%B8re+og+Romsdal+etter+FU.pdf>).

Som det fremgår av gjennomgangen over, mener Istad Kraft at det for inneværende planperiode er fastsatt et uriktig miljømål for vannforekomstene Oppdølselva øvre og nedre, samt Skallelva øvre og midtre, idet disse fire vannforekomstene alle har fått fastsatt et miljømål som forutsetter slipp av vann for å oppnå målet.

Som det fremgår over; gjeldende miljømål for disse fire vannforekomstene er fastsatt på bakgrunn av et svært begrenset faktisk grunnlag (rapporter som beskriver forekomsten av elvemusling i de aktuelle vannforekomstene), som verken analyserer de underliggende årsakene til hvorfor forekomsten av elvemusling er lavere enn det rapportenes forfatter mener er ønskelig, eller hvorvidt minstevannføring rent faktisk er egnet til å avbøte det som i realiteten er årsaken/årsakene til at elvemusling ikke forekommer i et enda større omfang enn det gjør i dag.

Istad Kraft er derfor i prosess for å innhente egne sakkyndige vurderinger som kan belyse hva som faktisk er de reelle utfordringene i de relevante vannforekomstene, hvorvidt utfordringene er forårsaket av regulantens aktivitet eller ikke, og hva som eventuelt kan være egnede og målrettede avbøtende tiltak.

Resultatet av disse undersøkelsene og vurderingene vil deretter bli spilt inn overfor vannregionmyndighetene i Møre og Romsdal vassregion, med krav om at miljømålet for de fire vannforekomstene må endres for neste planperiode (idet gjeldende miljømål etter Istad Krafts vurdering er feil).

Istad Kraft vil arbeide aktivt opp mot relevante myndigheter i tiden fremover, for å legge til rette for at det fastsettes et korrekt miljømål for de fire vannforekomstene, basert på et oppdatert og fullstendig kunnskapsgrunnlag. Det er etter vår oppfatning ikke riktig å operere med miljømål i Skallelva og Oppdølselva som forutsetter slipp av vann for at målet skal nås. Minstevannføring er ikke det relevante tiltaket for å avbøte eventuelle miljøutfordringer i de aktuelle vannforekomstene.

4 DET ER IKKE GRUNNLAG FOR Å ÅPNE REVISJON

4.1 Primært; krav om revisjon må avslås

NVEs varsel om åpning av revisjonssak begrunnes med at revisjon kan være nødvendig for å nå oppdatert miljømål etter vanddirektivet/vannforvaltningsforskriften for inneværende periode for de aktuelle vannforekomstene i Skallelva og Oppdølselva, og at dette miljømålet forutsetter slipp av vann.

Dette oppdaterte miljømålet er fastsatt med utgangspunkt i det NVE karakteriserer som *"nytt kunnskapsgrunnlag blant annet om elvemusling i Skallelva og anadrom fisk i Oppdølselva"*, et kunnskapsgrunnlag som etter Istad Krafts oppfatning er beheftet med betydelige mangler, og som uansett ikke representerer noe nytt sammenlignet med kunnskapsgrunnlaget som forelå i 2013, jf over. Som en konsekvens av dette mener Istad Kraft at fastsatt miljømål er feil, og at målet må endres for kommende planperiode, jf over. Istad Kraft er som nevnt i prosess for å innhente egne sakkyndige undersøkelser og vurderinger for å underbygge hva som faktisk kan være de reelle utfordringene i de relevante delene i vassdraget, årsaker til dette og hva som eventuelt kan være hensiktsmessige avbøtende tiltak, og vil i tiden som kommer arbeide aktivt inn mot vannregionmyndighetene for å sørge for at det fastsettes korrekte miljømål for kommende planperiode. Det er på denne bakgrunn ikke grunnlag for å konkludere med at vilkårsrevisjon er nødvendig for å nå fastsatt miljømål per i dag. Dette vil man først ha grunnlag for å mene noe om når prosessen med å revurdere og justere miljømål for neste periode – basert på et oppdatert og fullstendig kunnskapsgrunnlag – er til veis ende, og som det fremgår av gjennomgangen over mener Istad Kraft at denne prosessen må resultere i at dagens miljømål for de fire vannforekomstene ikke opprettholdes.

Istad Kraft ber etter dette om at NVE avslår fremsatte krav om åpning av vilkårsrevisjon i vassdraget.

4.2 Subsidiært: NVE må avvente å fatte vedtak

Subsidiært ber vi om at NVE avventer å fatte vedtak om eventuell åpning av revisjonssak til prosessen med revurdering og justering av miljømål for neste planperiode der fullført, slik at man har fasiten mht hva som faktisk er det korrekte miljømålet for de fire vannforekomstene, basert på et oppdatert og fullstendig kunnskapsgrunnlag, og hva som eventuelt er relevante tiltak for å nå dette målet.

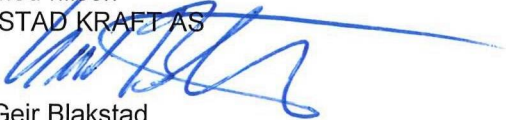
Det synes lite formålstjenlig å skulle bruke tid og ressurser på å behandle en revisjonssak på nåværende tidspunkt, så lenge det er uavklart om miljømålet som, ifølge NVE, ligger til grunn for kravet om revisjon rent faktisk vil bli stående. Dette vil kun resultere i dobbeltarbeid og unødvendig ressursbruk både hos NVE og oss, samt for andre interessenter i en eventuell revisjonssak.

Et eventuelt vedtak om å åpne revisjon på nåværende tidspunkt vil derfor uansett bli påklaget.

Ta gjerne kontakt med undertegnede hvis det er spørsmål eller behov for supplerende opplysninger.

Med hilsen

ISTAD KRAFT AS

Geir Blakstad

Produksjonssjef vannkraft og fjernvarme